

VÝVOJOVÉ FÁZE LATINSKÉHO PÍSMÁ

- I. Stará římská písma (latinské písmo ve starověku)
- II. Raně středověká latinská písma („národní písma“)
- III. Karolínská minuskula
- IV. Gotická a novogotická písma
- V. Humanistické písmo

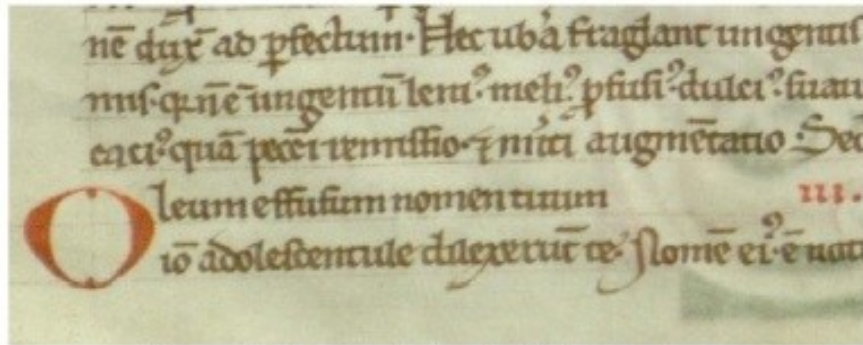

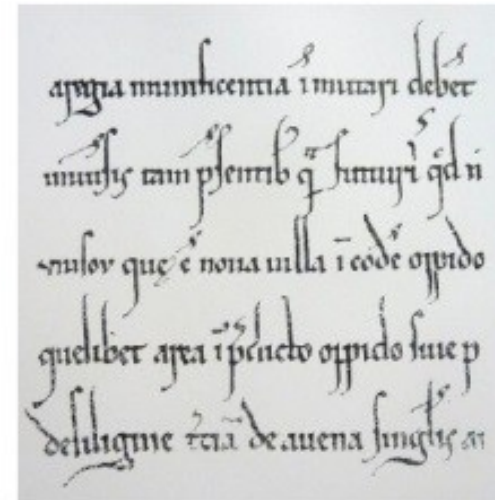
Gotická písmo

- Cca 12.-15. století
- Vedle minuskuly a knižních písem se objevují opět písmo užitková – kurziva a polokurziva
- Bastardní písmo 14./15. stol. – regionálně odlišné varianty

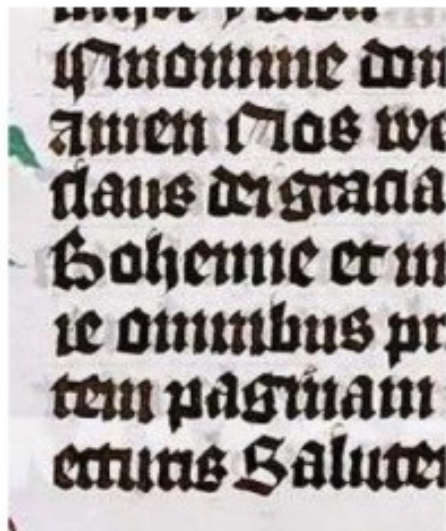
Gotická písmo

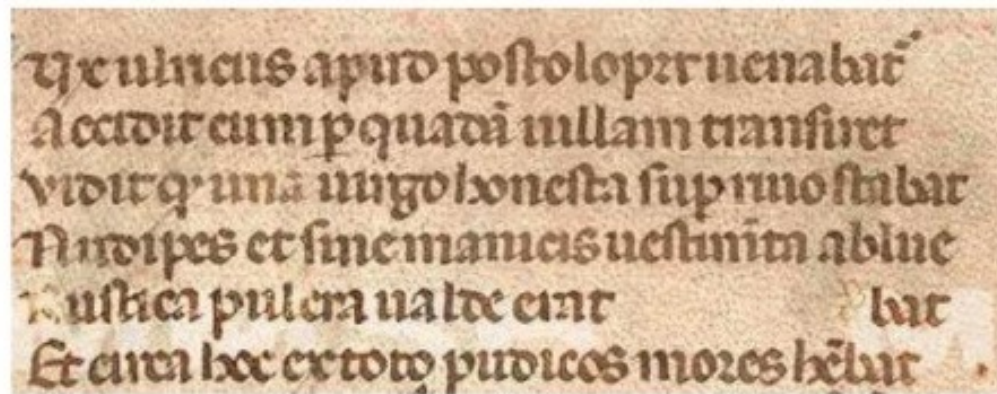
1.a gotická minuskula – knižní varianta
(1. polovina 13. století)

1.b gotická diplomatická minuskula (1223)

2. textura (poč. 15. stol.)

3. rotunda
(kolem poloviny 14. století)

Nos Wenczlaus Dei gra Boemie et polonie Rex. Notum facimus vniuersis
presentes litteras inspecturis. op nos q medietate castri Luthitz et bonis ad hoc
ptinentibus que fuerut dila fidelis nri potomis de potenstem eidem potomi

4. gotická polokurzíva

Nos Conradus Dei gra pragen eccle archiepiscopus et aplice sedis legatus
Tenore presentium recognoscimus. omnia vniuersa et religiose Albas
et Comenauis ayon in sepia nre pragen dioc nobis et pro eand

5. Gotická kurzíva

I. Dho (ma
trastu loyz
bretame w klucze.
diabel genz hloda
koby pozriel.
a offieruge lidem
kladostu vnucy
to se z kluz taci
koyz przed nem
danno bretame

6.a bastarda – knižní varianta (1472)

Wladislaw z boze milosti Kral Czech
listem wssim se vltazan gest nam liste Slaviasiuer
na kamavtu wicnemu nassemu milemu Gbore do
gesto przysluffie f Vlastem nassemu s vzevni
Kramazoch v sevssemu spoplach zicet vsr poc

6.b bastarda – listinná varianta (1478)

- 15. století: zlom ve výboji latinského písma
- knihtisk
- rozšíření znalosti psaní
- Dvě vývojové větve:
  - Novogotická písma
  - Humanistické písmo

První stránka
Gutenbergovy
bible z roku
1455

Incipit epistola sancti iheronimi ad paulinum presbiterum de omnibus diuine historie libris. capitulum primum.

Hæc ambrosius tua michi munuscula preterens. detulit tibi et suauissimas lætas. quæ a principio annuatiay. hinc pba-

te iam hinc et veteris amicitie noua: precebaue. Vera enim illa necessitudo est. et christi glaucio copulata. quoniam non uoluntas rei familiaris. non pntia tantum corporis. non libidola et palpans adulationis sed dei amor. et diuina scripturarum studia conualiant. Legimus in veteribus historijs. quosdam lustrasse puina. ad nouos adijisse ipsos. maria traxisse. ut eos quos ex libris nouerant. coram eis uiderent. Sicur piagoras menephnicos uates. sic plato egypti. et archimæ tarantini. eandemque oram ytalie. que quondam magna grecia dicebatur. laboriosissime peragunt. et ut qui athenis ingreterat. et potans. nihilque doctrinas achadumie gignatua psonabatur. hæret pugnus atque discipulus. malis aliena ueritate disceat. quoniam sua ipudenti ingrat. Denique cum lætas quasi toto orbe fugientes persequitur. capitur a piratis et uenidatus. oratio crudelissimo paruit. dicitur captiuus uindicta et secutus. Tamen quia plus maior emente se fuit. ad orum luum. ladeo eloquente fonte manantem. de ultimis hispanie galliarumque finibus. quosdam uenisse nobiles legimus. et quos ad contemplationem sui roma non traxerat. uim hore fama pduxit. Hæc illa eras inauditi omnibus seculis. celebrandi. et mirandi. ut uerbe tantam

ingressi. aliud terra urbem querebant. Apolloni? siue ille magus ut uulgus loquitur. siue plus. ut piagoria tradunt. intrauit plus. peruenit caucasu. albanos. scythas. massageras. opulentiissima indie regna penetravit. et ad ætæonum lacuissimo phison ampuerunt. nullo puenit ad braguanas. ut hyarcam in throno sedente auro et deaurati fonte potantem. inter paucos discipulos. de natura. de moribus. ac de cunctis dijs. et fides audiret docerent. Inde per danuras. babilonios. chaldæos. medos. althios. parthos. hyros. pherites. arabes. palestinos. rursus ad allegandriam. pergit ad ethiopia. ut gignosophistas et famosissimam solis mensam uideret in sabulo. Inuenit ille uir ubique que disceat. et semp proficiat. semp se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo uoluminibus. phylotæus.

Quid loquar de seculi hominibus. cum apulus paulus. uas electorum. et magister gentium. qui de conscientia tantum se hospitas loquebatur. dicit. An experimantem queris eius qui in me loquitur christus. Post demasum arabiamque lustrata. ascendit iherosolimam ut uideret petrum et mansit apud eum diebus quindecim. Hic enim nullo ebdomadis et octididibus. futurus gentium predicato. instructus erat. Rursus post annos quatuordecim assumpto barnaba et tro. exiit cum apulo euangelium. ut forte in uerum ueretur aut ueritisset. Hæc nescio quid lacrimis emegit. uim uocatus. et in aures discipuli de auctoris ore transfusa. fortius sonat. Unde et elchineus cum uodi regularet. et legereur

Novogotická písma

- Členění:
  - Kreslené (majuskula + minuskula)-je též podkladem pro písmo tiskové
  - Psané:
    - Polokurzíva (majuskula + minuskula)
    - Kurzíva (majuskula + minuskula)

Německé novogotické písmo

- Kreslené = fraktura (Frakturschrift)
- Polokurzivní = kanzlei (Kanzleischrift)
- Kurzivní = kurent (Kurrentschrift)

Novogotické písmo v Čechách

- 1500-1775
velká rozmanitost, domácí písmová tradice,
novogotická písmo z německého prostředí
- 1775-1848
zcela převládá německé novogotické písmo
- 1848-1941
novogotické písmo již pouze v německých
textech (unifikace 1935)

Gotická a novogotická tisková písma

- Textura
- Rotunda
- Švabach
- Fraktura

	Textur	Rotunda	Schwa- bacher	Fraktur
a	Ⱪ	ⱪ	ⱪ	ⱪ
d	Ⱬ	Ⱬ	Ⱬ	Ⱬ
g	ⱬ	ⱬ	ⱬ	ⱬ
n	Ɑ	Ɑ	Ɑ	Ɑ
o	Ɱ	Ɱ	Ɱ	Ɱ
A	Ɐ	Ɐ	Ɐ	Ɐ
B	Ɒ	Ɒ	Ɒ	Ɒ
H	ⱱ	ⱱ	ⱱ	ⱱ
S	Ⱳ	Ⱳ	Ⱳ	Ⱳ

Humanistické písmo

- Objevuje se v Itálii v 15. století
(opisování děl antických autorů)
- V Itálii zcela převládá již v 16. století
- U nás užíváno pro latinsky psané texty; odtud název latinka

DE HORTIS TIVISILVINE: QVOD
quod stipulanti sponderam tibi: reliquã
pensunculam petipe. Nam superioribus
decem libris hac minus parte debitum: quod
nature persoluo reddideram. Superest ergo
cultus hortorum segnis ac neglectus quon-
dam ueteribus agricolis: nunc uel celeberr-
mus. Siquidem cum parrior apud priscos
esset frugalitas: largior tamen pauperibus fuit usus epularum: lac-
tis copia: ferinaque ac domesticarum pecudum carne: uelut aqua
frumentoque summis atque humillimis uictum tolerantibus. Mox
consequens et precipua nostra etas dapibus libidinosis preetia cõ-
stituerit. Coenæque non naturalibus desideris: sed censibus esti-
mentur: Plebeia paupertas summota preciosioribus cibis ad uulga-
res compellitur. Quare cultus hortorum quoniam et fructus magis
inusu est diligentius nobis q̄ tradiderunt maiores: precipiendus est

Humanistické písmo

- Lze členit obdobně jako novogotická písmena
- antikva = označení pro tištěnou variantu

K dalšímu studiu

- ŠEBÁNEK, Jindřich. *Základy pomocných věd historických. 1. Latinská paleografie. 3. vyd. Praha: SPN, 1976.*
- KAŠPAR, Jaroslav. *Úvod do novověké latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím. 3. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.*